Valtuustoaloite: Paikallisten yritysten osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen kaupungin hankinnoissa

TL 01.12.2026

147/00.01.03.03/2026

Valmistelija

Hankintapäällikkö Mika Purmonen
mika.purmonen@savonlinna.fi, p. 050 479 2570

Selostus

Rauni Asikainen on jättänyt kaupunginvaltuuston kokouksessa 19.10.2026 §:ssä 101 valtuustoaloitteen koskien paikallisten yritysten osallistumismahdollisuuksien vahvistamista kaupungin hankinnoissa.

Vastaus valtuustoaloitteeseen:
Valtuustoaloitteella halutaan vahvistaa paikallisten yritysten osallistumismahdollisuuksia kaupungin hankinnoissa. Valtuutetut esittävät aloitteessa, että kaupunki sitoutuisi neljään aloitteessa esitettyyn periaatteeseen: hankintojen pilkkominen, aktiivinen markkinavuoropuhelu, mitoitetut vaatimukset, laadun ja elinkaaren painottaminen.

Ensimmäisenä periaatteena on hankintojen pilkkominen. Julkisissa hankinnoissa on tärkeää erottaa kaksi eri asiaa: kielletty hankinnan pilkkominen ja sallittu, joskus velvollisuutena oleva hankinnan jakaminen osiin. Näiden välinen ero ratkaistaan sen mukaan, muodostavatko hankinnat luontevan kokonaisuuden ja onko jakamiselle todellinen peruste. Hankintalain lähtökohta on, että hankintaa ei saa pilkkoa osiin hankintalain soveltamisen välttämiseksi.

Toisin sanoen, mikäli tiedämme, että Savonlinnan kaupunki tarvitsee tietyn kohteen siivoamisen kolmen (3) vuoden ajan, jolloin vuoden mittainen sopimus alittaa kansallisen kynnysarvon, mutta pitempi sopimus ylittää kansallisen kynnysarvon niin hankintayksikkö ei voi kilpailuttaa hankintaa vuoden jaksoissa vain pitääkseen hankinnan pienhankintana ja välttääkseen hankintalain soveltamisalan. Tämä on ns. hankintojen pilkkomista, mikä on laitonta.

Pilkkomiskielto ei suinkaan tarkoita sitä, että hankinnat pitäisi aina kilpailuttaa yhtenä kokonaisuutena. Hankinta voidaan jakaa osiin mm. tuoteryhmittäin, alueittain, reiteittäin, toimipisteittäin, palvelukokonaisuuksittain tai saman kilpailutuksen sisällä osiin, joihin tarjoajat jättävät osatarjoukset. Tätä työtä Savonlinnan kaupungin hankintapalveluissa tehdään jokaisen hankinnan yhteydessä. Jokainen hankinta arvioidaan erikseen ja mietitään yhdessä asiakkaan kanssa järkevät osatarjouskokonaisuudet, jotta mahdollisimman moni tarjoaja pystyy jättämään tarjouksen. Tämä työ on ensiarvoisen tärkeää, jotta hankinnoilla voidaan huomioida aluekehittämisen näkökulma ja paikalliset alueen yritykset pystyvät tarjoamaan hankintaan.

Uusi, tänä vuonna voimaan tullut hankintalaki velvoittaakin oletusarvoisesti jakamaan EU-kynnysarvon ylittävät hankinnat osiin, mikäli se on hankinnan luonne, vastuujako ja toteuttamistapa huomioon ottaen mahdollista.

Toisena periaatteena on aktiivinen markkinavuoropuhelu. Tätäkin Savonlinnan kaupungin hankintapalvelut tekee jo tällä hetkellä. Tässäkin on ehkä alkuun selventää käytettävää termistöä. Julkisissa hankinnoissa markkinakartoitus on ylä- eli kokonaiskäsite, ja markkinavuoropuhelu on

vain yksi sen konkreettisista toteutustavoista. Markkinakartoitusta voi olla markkinavuoropuhelun lisäksi tietopyynnön julkaiseminen potentiaalisille tarjoajille, toimittajatapaamisia tai muuta markkinoita koskevaa tiedonhankintaa. Koska markkinavuoropuhelu on yksi toteutustapa niin tärkeämpää on ottaa kantaa aktiiviseen markkinakartoituksen tekemiseen. Uuden hankintalain myötä markkinakartoitus tuli pakolliseksi yli 10 miljoonan euron hankinnoissa, mutta kyseinen raja on aivan liian korkea lisätäkseen markkinakartoituksen käyttöä. Monella hankintayksiköllä tuskin tulee kertaakaan vastaan yli 10 miljoonan euron hankintaa. Mutta hankintalaissa on tullut uutena velvollisuutena kilpailuttaa EU-kynnysarvon ylittävä hankinta uudelleen, mikäli saapuu vain yksi tarjous. Tämä velvollisuuden voi välttää, mikäli hankintayksikkö on tehnyt markkinakartoituksen ennen kilpailuttamista.

Kuitenkin hankintapalveluissa tärkein syy tehdä markkinakartoitusta on se, että markkinakartoituksen avulla saamme laadukkaampia hankintoja sekä mahdollistamme paikallisten tarjoajien osallistumisen tulevaan kilpailutukseen. Näistä syistä johtuen teemme jo tällä hetkellä markkinakartoituksen aina, kun se on asiakkaan aikataulu huomioon ottaen mahdollista. Markkinakartoitukselle on varattava aina aikaa ja mikäli hankinnan aikataulu on tiukka niin tällöin laadukkaalle markkinakartoitukselle ei jää aikaa.

Tämän vuoden hankintojen osalta olemme tehneet markkinakartoituksen tietopyynnön, markkinavuoropuhelun tai toimittajatapaamisten avulla yli 50 %:ssa hankinnoista. Lisäksi olemme asettaneet vuoden 2027 toiminnalliseksi tavoitteeksi markkinakartoituksen tekemisen vähintään 60 %:ssa kansallisen ja vähintään 90 %:ssa EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa.

Kolmantena periaatteena valtuustoaloitteessa on mitoitetut vaatimukset. Oikein mitoitetut vaatimukset kuuluvat hankintalain yleisiin periaatteisiin, jotka ovat käytännössä koko julkisen hankinnan oikeudellinen selkäranka. Niiden tulkinnassa on suuri merkitys silloin, kun laki ei anna yksityiskohtaista vastausta asiaan. Hankintalaissa on neljä keskeistä periaatetta, jotka ovat tasapuolisuus, syrjimättömyys, avoimuus ja suhteellisuus. Oikein mitoitetut vaatimukset liittyvät pääasiassa syrjimättömyyteen sekä suhteellisuuteen. Hankinnassa ei voida asettaa vaatimuksia, jotka syrjivät tarjoajia esimerkiksi niiden sijainnin takia. Aloitteen lähtökohtana on parantaa paikallisten tarjoajien menestymismahdollisuuksia. Paikallisuus on tärkeä tekijä, mutta paikallista ei voi ostaa pelkän paikallisuuden vuoksi ja vaatimukset tulee asettaa hankintalain mukaisesti, jotta ne eivät syrji tarjoajia.

Lisäksi hankinnassa asetettavat vaatimukset tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan luonteeseen, laajuuteen ja riskeihin. Esimerkiksi 30 000 euron arvoisessa urakassa hankintayksikkö ei voi vaatia puolen miljoonan euron liikevaihtovaatimusta, koska vaatimus ei olisi suhteessa hankinnan laajuuteen. Tähän on otettu kantaa jo lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä, että hankinnassa vaadittava liikevaihtovaatimus voi olla maksimissaan kaksi kertaa hankinnan suuruus.

Hankintapalveluissa tarkastellaan jokaisen hankinnan yhteydessä erikseen kyseiseen hankintaan soveltuvat vaatimukset yhdessä asiakkaan kanssa. Huolellinen markkinakartoitus on myös tärkeässä roolissa hankinnassa asetettavien vaatimusten pohdinnassa. Varmistamme hankintapalveluissa, että kaikki vaatimukset ovat hankintalain mukaisia.

Joskus asetetut vaatimukset saattavat joistain tarjoajista tuntua kohtuuttomilta, vaikka ne ovatkin hankintalain mukaisia. Harvoin tässä tilanteessa tulee ajateltua asiaa siltä kannalta, että hankintayksikkö arvioi vaatimuksia asettaessaan myös riskiä tarjoajan kantokyvyn kannalta. Julkisissa hankinnoissa on nähty useita tapauksia, joissa vaatimukset on asetettu erittäin alas tarjoamisen mahdollistamiseksi, jolloin hankinnan toteuttaminen on lopulta aiheuttanut yrityksen toiminnan päättymisen.

Viimeinen valtuustoaloitteen periaate on laadun ja elinkaaren painottaminen. Hankintalain mukaan tarjousten valintaperuste on aina kokonaistaloudellinen edullisuus. Kokonaistaloudellinen edullisuus määritetään jollakin näistä kolmesta perusteesta: halvin hinta, edullisimmat kustannukset tai paras hinta-laatusuhde. Monesti ajatellaan, että mikäli perusteena on halvin hinta, että tällöin saadaan laadultaan huonoja tuotteita tai palvelua. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkansa. Halvinta hintaa käytetään valintaperusteena siinä tapauksessa, kun vähimmäisvaatimuksilla saavutetaan riittävä laatutaso. Vähimmäisvaatimukset sisältävät myös ympäristöön liittyviä vaatimuksia kuten mm. ympäristömerkkiä tai sen vaatimusten toteutumista, energiankulutukseen liittyviä vaatimuksia.

Vertailuperusteet mietitään jokaisen kilpailutuksen kohdalla erikseen. Vertailuperusteiden tulee lain mukaan liittyä hankinnan kohteeseen, olla syrjimättömiä ja mahdollistaa todellinen kilpailu. Perusteet eivät saa myöskään mahdollistaa hankintayksiköllе rajoittamatonta valinnanvapautta.

Hankintapalvelut käyttää hankinnoissa valintaperusteina kaikkia kolmea perustetta: halvinta hintaa, edullisimpia kustannuksia tai parasta hinta-laatusuhdetta, joiden valinta tehdään tapauskohtaisesti. Ympäristökriteerien huomioiminen on yksi vuoden 2027 hankintapalveluiden toiminnallisista tavoitteista. Vuonna 2027 on tavoitteena ottaa ympäristökriteerit huomioon vähintään 40 %:ssa kilpailutuksissa, jotka on kilpailutettu hankintapalveluiden toimesta.

Toimivalta — Hallintosääntö 12 luku § 77 ja 14 luku § 85

Esittelijä — Tekninen johtaja Siponen Kari

Päätösehdotus

Tekninen lautakunta antaa kaupunginhallitukselle ja edelleen kaupunginvaltuustolle selostusosan mukaisen vastauksen valtuutettu Rauni Asikaisen valtuustoaloitteeseen ja toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös

Tiedoksi — Rauni Asikainen

Toimenpiteet — Kaupunginhallitus